

бойчукізму в графіці з числа київської групи відзначалася сама Налепінська-Бойчук. Художниця брала участь в усіх названих вище зарубіжних виставках, де показували свої твори її учні — Сахновська та Рубан, і, крім того, ще у дев'яти: 1930 року — у Відні, Лондоні, Берліні, Венеції, Стокгольмі; 1931 — у Празі, Цюріху; 1932 — Кенігсберзі, 1933 — Токіо⁸². Як правило, експонувалися речі, створені раніше, як, наприклад, «Перед іспитом» — у Стокгольмі⁸³, грошові знаки — у Львові⁸⁴ тощо, які вже набули визнання. П. Ковжун з цього приводу писав: «С. Налепінська займає перше місце поміж українськими граверами, репрезентуючи там (на міжнародних виставках — Л.С.) наше сучасне мистецтво гравюри. Її твори відомі чи не у цілому світі завдяки їх високій якості, бо під час вистав вони займали перше місце у мистецькій і щоденній пресі. У кожному разі значно більше відомі, як на жаль ... у нас»⁸⁵.

Так, Ковжун мав рацію: після блискучих виступів представників школи С. Налепінської-Бойчук на виставках 1927 — 1929 років у себе в країні та цілеспрямованої кампанії, спрямованої на дискредитацію бойчукізму в 1929 — 1930 роках, поле їхньої виставкової діяльності перемістилося на безмежні закордонні простори, де вони знаходили все нових і нових прихильників. У себе в країні, де розпочався наступ на бойчукізм, твори Налепінської-Бойчук вже демонструвалися мало: 1930 року — на виставці «Мистецтво Радянської України» в Харкові, 1931 і 1932 — на виставках художників України, Азербайджану, Вірменії у Москві та 1932 — на V Всеукраїнській виставці у Харкові.

Відома партійна постанова 1932 року «Про перебудову літературно-художніх організацій» не додала ентузіазму. Мистецтво все більше підпадало під суворе централізоване підпорядкування, зокрема з питання національної специфіки. А вихід за межі офіційно визначених рамок «національної форми» починав розглядатися як «буржуазний націоналізм». Налепінська-Бойчук переживає творчу депресію, її активність в мистецтві графіки падає.

Графічна школа Івана Падалки

Другим визначним мистецьким осередком в Україні 1920-х років після Києва, де в підготовці художників-графіків втілювались принципи бойчукізму, став Харків. Провідником цих ідей був один із представників того єдиного випуску Української Академії мистецтва 1922 року, який склали учні Михайла Бойчука, — Іван Падалка. За прикладом Софії Налепінської-Бойчук він звернувся до гравюри як мистецтва, що мало в Україні свої давні самобутні традиції.

Іван Іванович Падалка (1894 — 1937) походив з багатодітної селянської родини з села Жорнокльови Золотоніського повіту на Полтавщині (тепер Драбівський район Черкаської області), де ледве зводили кінці з кінцями. Як відзначав П. Ковжун, на виховання Падалки як митця мали вплив «три покоління української мистецької думки», тобто Опанас Сластіон в художньо-промисловій керамічній школі імені М.В. Гоголя у Миргороді, куди він вступив 1909 року, потім Федір Кричевський у Київському художньому училищі, учнем якого він став восени 1913 року, і, нарешті, Михайло Бойчук в Українській академії мистецтва, котрий «дав йому нові мистецькі думки, які здобув сам на основі осягів Заходу»⁸⁶. Потім Падалка писав, що завдяки Бойчуку, в майстерні якого він навчався від часу її створення і до випуску 1922 року, речі, що були для нього незрозумілими, музейними, стали живими й доступними⁸⁷.

Ще навчаючись в Академії, Падалка співпрацював з різними видавництвами. Разом з Тимком Бойчуком ілюстрував збірник оповідань «Барвінок», про що йшлося у третьому розділі. Суто народне замишування орнаментикою проглядає у віньєтці на обкладинці до повісті І. Франка «Великий шум», виконаній Падалкою того ж 1919 року для видавництва «Сіяч» у Черкасах, філія якого знаходилася в Києві. А трактування літер на цій обкладинці має чіткі аналогії зі шрифтами давньоруських літописів. Про українську народну вишивку й розпис нагадують обкладинка та ілюстрації Падалки до «Індуських народних казок», що зберігають зв'язок зі стилем модерн.

У жовтні 1922 року Падалка у складі першого і єдиного випуску Української Академії мистецтва отримав диплом художника⁸⁸. Цього ж року

його було призначено завідувачем художнього виховання та виробничої частини Миргородського керамічного технікуму. Але тут він пробув недовго і переїхав до Межигір'я, де працювали його друзі-бойчукісти — В. Седляр і О. Павленко. Викладаючи в Межигірському керамічному технікумі, займався агітаційною порцеляною, такою незвичною для всього європейського мистецтва, де показав себе як художник високої художньої культури.

З січня 1925 року Падалка почав працювати у Харківському художньому технікумі. На той час цей навчальний заклад в тодішній столиці України функціонував уже четвертий рік. Створено його було на базі Харківського художнього училища, відкритого 1912 року. І щоб налагодити підготовку фахівців, які б відповідали вимогам нового соціального замовлення, необхідно було перебудувати весь навчальний процес. Технікум переживав період становлення. Згідно з намірами НКО він повинен був формуватись як художньо-технічний заклад вищого типу.

Одним із нововведень було відкриття графічної майстерні. До призначення сюди Падалки, визнаного на той час «знавця українського стилю», навчання вів відомий представник українського авангарду В. Єрмілов. З 1925 року вони працювали разом. Учнями І. Падалки тут були такі відомі потім українські гравери, як О. Довгаль, М. Котляревська, Б. Бланк, М. Фрадкін, І. Хотінок, а також М. Зубарев (Зубар), В. Вовченко, Й. Дайц, С. Йоффе, С. Узунова та ін. Зараз не так просто скласти досить повне уявлення про особливості навчання графіків у Харківському художньому технікумі. Проте деякі цікаві відомості збереглися у листі до Ф. Ернста одного з перших Падалчиних учнів М. Зубаріва (Зубаря). Він писав, що з 1923/24 учбового року навчався у графічній майстерні В. Єрмілова і перебував до 1925 року під його цілковитим впливом, захоплюючись «(з ухилом у лівизну) чисто формальними завданнями, композицією, ритмом, голою технікою

243. Іван Падалка

244. Графічна майстерня Харківського художнього технікуму. Сидять зліва направо: О. Маренков, І. Падалка, В. Єрмілов. Стоять: учні майстерні. Поч. 1930-х

17. М. Бойчук.
Архангел Гавриїл.
Благовіщення.
Поч. 1910-х

18. М. Бойчук.
Ісус Христос.
Поч. 1910-х

19. М. Бойчук (?). Святий Йоан Златоуст. Поч. 1910-х

20. М. Бойчук (?). Святий Онурій. Поч. 1910-х

21. М. Бойчук (?). Пророк Ілля. Поч. 1910-х

22. Й. Кондзелевич. Тайна вечеря. Кін. XVII ст.